

Критика.

Огляди.

«ФРАНКОВА КУЗНЯ»: КОНТЕКСТ 60-Х

Про книжку, упорядковану і написану Дмитром Юсипом, за участі Григорія Мовчанюка

Видати книгу спогадових нарисів про літераторів, які пройшли горнило «Франкової кузні» у Львівському університеті імені Івана Франка – ідея не просто модна, а начасна. Добре, що за неї взялися люди, які пройшли період формування професійного і творчого у стінах Львівського університету, і не розчарувалися в ідеалах юності.

Контекст львівських літературних 60-х не осмислений і не систематизований. За винятком «Драми без катарсису» у 2-х частинах, авторства Миколи Ільницького, і не згадаю чогось іншого. Не кажу – якіснішого.

Львівський університет формував не тільки професійну якість україністики в ХХ столітті, але й створив передумови для відродження українства. Це всі знають, але нагадати не гріх.

Літературна студія «Франкова кузня», яка вже на початку 50-х років ХХ століття сподобилася лагідної згадки Максима Рильського, - живий посібник історії української літератури другої половини ХХ століття: Дмитро Павличко, Роман Іваничук, Тарас Салига, Василь Левицький, Ігор Павлюк, Тарас Девдюк... Десятки імен. Сотні доль. Тисячі книг.

Те, що Дмитро Юсип пропонує власну версію львівського контексту 60-х, а налаштовує на цю розмову-спогад Григорій Мовчанюк своїм нарисом «В горнилі Франкової кузні», вже переводить постаті й події процесуальні в історико-культурологічну площину.

Мені цікаво було читати ці нариси, бо сам є вихованцем Львівського університету. І якщо Юсип і Мовчанюк навчалися на філології в середині 60-х років (1964-1969), то я навчався вже на межі 70-80-х років (1979-1984). «Франкову кузню» відвідував всього декілька разів на четвертому курсі. Тоді керівником «Франкової кузні» був прозаїк Василь Левицький (1957-1989), а допомагав йому поет Василь Терещук (1962 р.н.). Обидва – журналісти. Ще був знайомий з прозаїком Олексом Вільчинським. Знав Марію Маткобожик, яка керувала студією до Левицького. Приходила до нас в гуртожиток на Пушкіна, 49 (тепер: *Генерала Чупринки, 49*) і агітувала першокурсників у студію.

Чи шкодую, що тоді не зважився. Ні. Причина була проста: я завжди ставився до людей, які вміли витворювати власні світи, як до олімпських богів. Моє тривале заангажування в літературному процесі останніх трьох десятиліть не розчарували мене в ідеї літератури, за окремих людей не кажу.

Дмитро Юсип у своїх нарисах статичніший, академічніший. Мовчанюк – пристрасніший. Не все я готовий у Мовчанюка сприйняти (особливо, що стосується оцінки громадянської позиції Григорія Чубая чи професора Івана Дорошенка, останній теж викладав у мене історію української літературної критики). Але це є право людини творчої свідчити і нагадувати, навіть тоді, коли свідчити і нагадувати про окремі події чи окремі вчинки людей, не хочеться. Чомусь зовсім не згаданий професор Іван Денисюк. Принаймні з кінця 70-х Іван Овксентійович був куратором студії.

Але багато фактів, подій, характеристик крізь погляди і оцінку Мовчанюка і Юсипа стають виразнішими, яскравішими і зрозумілішими.

Не знаю, яка зараз доля літературної студії у Львівському університеті. Якщо студія занепала – гірко. Бо дуже багато людей впевнені, що вміють усе. Але без традиції і школи не буває творчості. Доля літ-студійців-шістдесятників в інтерпретуванні Мовчанюка і Юсипа цьому яскраве підтвердження.

«МОЛЮСЯ, ЧОЛОМ БУДУ МОЛИТВУ ПО КАМІНІ ПИСАТИ, ТВОЮ МОЛИТВУ...»

Есей про Стефаника

*„Боже, ти прокляв мене, бо-сь наказав
з моєї душі зробити кузню і кувати
в ній чистий метал люцкокого слова і его любови“
(з листа Василя Стефаника до Ольги Гаморак)*

Василь Стефаник страшно не любив ювілеїв. У спогадах Івана Федорака, директора школи в Русові і письменника («*Мій шлях*», вперше надруковано 2009), зафіксовано такий епізод: „Щоб піднести його в очах села, з моїм приходом у Русів (мабуть, 1922 р.) за моєю ініціативою село Русів влаштує йому його ювілей (п'ятдесят років). О, скільки лиш було моїх сил намагався влаштувати це свято величаво. Зі сусідських сіл з'їхалися попи, передові селяни і так далі. Стефаник приходив на свій ювілей комплектно п'яний, сідає в передню лаву (у салі Народного дому) і кричить:

- Зачинайте вже раз тот храм!“

А в одному з листів до художниці Олени Кульчицької (від 12 лютого 1927 року), сам Стефаник з приводу її майбутнього ювілею пише